

# Notitie mantelzorgondersteuning 2015

30 juni 2015

Definitieve versie

Mariska Kien

Afdeling RMO, gemeente Alblasserdam

---

In dit voorstel geven we een advies over de besteding van nieuwe WMO-middelen voor mantelzorgondersteuning die onze gemeente in 2015 heeft ontvangen. Deze notitie is een nadere uitwerking van het WMO beleid, het uitvoeringsprogramma WMO 2015-2016 en de Samenlevingsagenda.

---

## 1. Wat is de aanleiding?

### *Kaders*

Vanaf 2015 heeft de gemeente aanvullende taken gekregen voor de ondersteuning van mantelzorgers. Mantelzorg is de zorg die wordt verleend door huisgenoten, familie, vrienden, kennissen en burens, waarbij de zorg voortvloeit uit de aard van de onderlinge relaties en niet wordt verleend door een professional of als georganiseerd vrijwilligerswerk.

De gemeente heeft zich op de aanvullende taken voorbereid door in samenwerking met maatschappelijke partners en de gemeenten in de Drechtsteden enkele kaders op te stellen: het WMO beleid 2015-2018 en het uitvoeringsprogramma 2015-2016. Deze notitie is een uitwerking van het onderdeel mantelzorgondersteuning van het uitvoeringsprogramma. Met de uitvoering van deze notitie kunnen we op korte termijn inspelen op aanvullende ondersteuningsvragen van inwoners, die ontstaan als gevolg van de bezuinigingen in de zorg. En mantelzorgers waar nodig ontzien.

In samenwerking met de Drechtsteden heeft de gemeente het WMO beleid 2015-2018 Alblasserdam opgesteld. Hierin staan de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- Mantelzorgondersteuning wordt lokaal georganiseerd en sluit aan bij de behoeften van de mantelzorgers.
- Wij verwachten van professionals in het sociale domein dat zij oog hebben voor de inzet en belastbaarheid van mantelzorgers
- Wij waarderen de inzet van mantelzorgers en laten dit jaarlijks blijken
- Wij investeren in empowerment en netwerkversterking van de mantelzorger

Het uitvoeringsprogramma WMO 2015-2016 is een nadere uitwerking van de onderdelen waarvoor de gemeente Alblasserdam zich lokaal inzet om het voorzieningenniveau naar een hoger plan te tillen. In dit uitvoeringsprogramma hebben wij de volgende doelstelling voor mantelzorg opgenomen:

|                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>"Versterking expertise richting mantelzorger, signaleren van mogelijke overbelasting en indien nodig zorgen voor ondersteuning en ontlasting van de mantelzorger. De samenwerking tussen Stichting Welzijn Alblasserdam en MEE Drechtsteden wordt nadrukkelijker vormgegeven."</i> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

In de visie op netwerken en participatie in Alblasserdam (maart 2014), dat de gemeente in samenwerking met de Stichting Welzijn Alblasserdam (SWA) opstelde, staat over mantelzorgondersteuning het volgende:

*"De komende jaren wordt op allerlei terreinen een beroep gedaan op vrijwilligers en mantelzorgers, variërend van eenzaamheid tot schuldenproblematiek en langdurige zorg (zoals dementie). Goede ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers is cruciaal om te voorkomen dat taken hen boven het hoofd groeien. Stichting Welzijn Alblasserdam heeft een zeer belangrijk aandeel in de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers."*

### *Samenlevingsbijeenkomst*

Tijdens de Samenlevingsbijeenkomst van 6 november 2014 in MFC Maasplein is het onderwerp besproken in een werkgroep. De conclusie was dat de mantelzorger vooral behoefte heeft aan praktische ondersteuning. Over een geschikte vorm voor het compliment liepen de meningen uiteen.

### *Advisering door het veld*

Op 15 mei 2015 hebben wij een advies ontvangen van SWA en MEE Drechtsteden over mantelzorgondersteuning. De opdracht hiervoor is verstrekt tijdens een bespreking eind 2014. SWA en MEE Drechtsteden hebben een onderzoek uitgevoerd en een advies uitgebracht 'Rapportage. De mantelzorger in beeld Gemeente Alblasserdam' (zie bijlage 1). Dit advies hebben wij gebruikt bij het opstellen van dit voorstel.

Daarnaast zijn nog andere relevante adviezen uitgebracht. Het eerste is verstrekt tijdens de collegevergadering van 11 mei 2015 en is van de hand van Henk Kraijo. Het betreft een proefschrift met de titel 'Perseverance time of informal carers. A new concept in dementia care'.

Andere relevante adviezen zijn afkomstig van het netwerk dementie en betreffen de notitie 'Samen werken aan een dementievriendelijke gemeente' opgesteld door Stichting Drechtzorg (bijlage 2) en een lokale aanzet voor een uitwerking in een plan van aanpak door het netwerk dementie (bijlage 3). Beide adviezen richten zich voornamelijk op dementie, maar in wezen leidt elke progressieve ziekte volgens Henk Kraijo tot een thuissituatie waarin de partner of een ander familielid in toenemende mate mantelzorg zal moeten verlenen. In die zin zijn de adviezen breder toe te passen.

De strekking van alle adviezen van onze partners die wij hebben gebundeld is dat aandacht voor de mantelzorger meer dan ooit van belang is. Dat aandoeeningen in een zo vroeg mogelijk stadium moeten worden gesignaleerd, dat mantelzorgers goed moeten worden gehoord en begeleid, en dat een behoefte zwaardere zorg of uitval zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Daarbij wordt aanbevolen ook aandacht te hebben voor de jonge groep mantelzorgers. Deze jonge mensen hebben taken en verantwoordelijkheden die volgens onze huidige maatstaven niet passen bij hun leeftijd en ontwikkeling. Wanneer zij niet voldoende worden "gezien" of "gehoord" kan op den duur de zorgzwaarte vanuit het gezin invloed hebben op de ontwikkeling van deze groep en op lange termijn kan het zelfs grote invloed hebben op hun toekomst.

De adviezen die wij hebben ontvangen zijn complementair. Ze geven richting voor een aanpak, maar hebben nog uitwerking nodig. Om hierin een volgende stap te zetten hebben we deze notitie opgesteld en stellen we voor om van de partners te vragen een verzoek voor een eenmalige subsidie in te dienen.

### *Netwerkbenadering*

Wij hebben de adviezen van onze partners in het veld gebundeld wat heeft geleid tot dit voorstel waarin meerdere partijen een rol krijgen. Dit sluit aan bij de netwerkbenadering waar we in Alblasserdam voor hebben gekozen. Deze benadering houdt in dat in Alblasserdam iedereen die een rol speelt op het gebied van zorg, welzijn, jeugd en werk en inkomen die rol moet kunnen blijven spelen. We zetten ons in om dat netwerk te versterken en om sleutelrollen die in dat netwerk gespeeld moeten worden te beleggen bij onder andere de SWA. De kracht van het Alblasserdamse sociale netwerk met zijn korte lijnen en pragmatische instelling wordt op die manier ingezet in de opgaven die de decentralisaties in het sociale domein met zich meebrengen. Wij voeren via diverse platforms en netwerken gesprekken met professionals (Sociaal platform, overleg met professionals en loketten, voorbereidende gesprekken op Dok11, netwerk dementie, gebruikersoverleg MFC Maasplein, etc.). Daarbij staat ook de onderlinge afstemming van taken op het gebied van mantelzorgondersteuning op de agenda. Daarnaast hebben wij besloten vanuit een netwerkgedachte de samenwerkingspartners specifiek over dit onderwerp met elkaar in contact te brengen om te waarborgen dat de (lopende) opdrachten goed worden afgestemd op de totale opgave voor mantelzorgondersteuning.

### *Reactie Wmo Adviesraad*

Op 2 juni is een advies van de Wmo Adviesraad op een conceptversie van deze notitie binnengekomen. De Wmo Adviesraad vroeg op een aantal onderdelen verduidelijking en wilde meer onderbouwing voor onze benadering om meerdere maatschappelijke partners te betrekken in

de uitvoering van taken voor mantelzorgondersteuning. Op basis van dit advies hebben wij de onderbouwing van de verschillende onderdelen in deze notitie nog een stap verder uitgewerkt.

## 2. Wat willen we bereiken?

Mantelzorgondersteuning is geen nieuw beleidsterrein in Alblasserdam. Stichting Welzijn Alblasserdam is al enige jaren onze hoofdaannemer voor de mantelzorgondersteuning. MEE Drechtsteden ondersteunt de SWA vanuit haar expertise van de doelgroep met een beperking. Beide partners ontvangen subsidie, waarmee zij deze taken uitvoeren. Bovenop deze inzet organiseren we met de nieuwe Wmo-middelen extra ondersteuning en waardering van mantelzorgers.

### *De netwerkbenadering in uitvoering*

Om ervoor te zorgen dat mantelzorgers de beste ondersteuning krijgen en mantelzorgers worden bereikt, is het belangrijk dat de betrokken partners nauwer onderling gaan samenwerken en een sluitend netwerk rondom mantelzorgvraagstukken vormen. De netwerkbenadering betekent dat er weliswaar een hoofdaannemer is, in dit geval de Stichting Welzijn Alblasserdam, maar dat er meerdere spelers zijn die elk vanuit hun specifieke kwaliteiten aanvullende ondersteunende diensten leveren. We verstrekken een aantal opdrachten aan maatschappelijke partners, waarmee we nog in 2015 tot uitvoering komen op dit onderdeel van het Wmo uitvoeringsprogramma. De Bibliotheek Aanzet gaat een aantal ondersteunende taken leveren. De bibliotheek is zeer bekwaam in het organiseren van doelgerichte activiteiten. Daarbij is hun locatie in Alblasserdam zeer laagdrempelig en wordt deze goed bezocht. Met deze samenwerking signaleren wij nieuwe Alblasserdamse mantelzorgers en bereiken we ook de jonge mantelzorgers. Deze organisatie heeft bovendien het vermogen om een intermediaire rol te nemen in collectieve (mantelzorg)activiteiten of het organiseren van voorlichting voor inwoners over diverse relevante WMO-onderwerpen. Bijvoorbeeld door het samenstellen van informatiepakketten over mantelzorg en diverse progressieve ziekten. Alles met het doel de Alblasserdamse mantelzorger te signaleren, ondersteunen en waarderen.

De netwerkbenadering passen we al toe voor het ziektebeeld dementie, waarvoor de pilot dementie in het leven is geroepen. Dit netwerk<sup>1</sup> buigt zich over de ketenaanpak voor patiënt en mantelzorger en organiseert in samenwerking oplossingen voor witte vlekken in deze aanpak. De samenwerking is erop gericht om van Alblasserdam een zogenaamde Dementievriendelijke gemeente te maken. (zie bijlage 3). Hiervoor is een aantal acties nodig die positief uitpakken voor deze doelgroep, maar ook voor mantelzorgers in het algemeen. Volgend jaar zullen wij ook onderzoeken of een verbreding van het netwerk van ziektebeeld dementie naar mantelzorgers in het algemeen en hun patiënten een volgende stap kan zijn. Dan zullen we ook meer aandacht besteden aan andere thema's, zoals het zorgnetwerk rondom mantelzorgers, de samenwerking tussen zorgaanbieders en mantelzorgers, en mantelzorgondersteuning rond tijdelijke opname in een zorginstelling.

## 3. Wat gaan we daarvoor doen?

We zijn voornemens een aantal vervolgoopdrachten te geven aan partners in Alblasserdam, waarmee we nog in 2015 tot uitvoering komen op dit onderdeel van het Wmo uitvoeringsprogramma.

Voor deze opdrachten maken we gebruik van een indeling in twee categorieën: **ondersteuning** en **waardering**.

### *Ondersteuning*

Voor wat betreft **ondersteuning** adviseren we de volgende taken op te pakken in aanvulling en in aansluiting op al bestaande initiatieven:

1. Extra ondersteuning aan huis: meedenkkracht (coördinatie) en praktische ondersteuning
2. Respijtzorg/ ondersteuning met vrijwilligers
3. Respijtzorg/ dagbesteding (zonder indicatie)

---

<sup>1</sup> Deelnemers zijn: SWA, Rivas, Waardeburgh, Drechtzorg, Nederlandse patiëntenvereniging, Yulius, Ichthuskerk, gemeente Alblasserdam.

4. Bijeenkomsten en workshops (collectieve mantelzorgondersteuning)
5. Voorlichting

### *Waardering*

Wat betreft de categorie **waardering** lopen de wensen van mantelzorgers te sterk uiteen om hierover een eenduidige uitspraak te kunnen doen. Met de input die door verschillende partners is aangedragen kunnen we de wensen en belangen wel voldoende overzien. Op basis van deze input is de conclusie dat het organiseren van een waarderingsactiviteit en het geven van een klein gebaar (nader te bepalen) de beste manieren zijn om mantelzorgers te waarderen. Wij willen dit doen door de (al bestaande) Dag van de mantelzorger dit jaar een extra impuls te geven.

Daarnaast zijn het bieden van praktische ondersteuning en respijtzorg vormen van mantelzorg die mantelzorgers helpen. Daarmee komen we tegemoet aan hun behoeften. En dat wordt eveneens ervaren als waardering. Want we (h)erkennen de mantelzorger, we luisteren, we zien hun behoeften en geven iets dat hen ontziet.

### *Helpende Handen*

Vanuit de gedachte dat partners in het veld samenwerken en dat we oplossingen willen bieden voor witte vlekken in de aanpak, is aan Praten & breien (Femke Spruit) een opdracht verstrekt om te onderzoeken of en in welke hoedanigheid Helpende Handen in Alblasserdam vorm kan krijgen. Dit onderzoek loopt al enige tijd en binnenkort moet duidelijk worden hoe en wanneer de uitvoering nog in 2015 kan starten. Helpende Handen is een reeds bestaand wijkleerbedrijf dat stagiaires inzet voor inwoners met een vraag voor hulp of ondersteuning. In de verkenning van Femke Spruit worden nieuwe samenwerkingsvormen en mogelijke verbindingen tussen de Wmo en participatiewet meegenomen. Een 3D-benadering, die de patiënt en mantelzorger aan de ene kant en de student en werkzoekende aan de andere kant verbindt. Het kan lokaal, in verbinding met andere partners, in Alblasserdam. Dit is een oplossing voor het tekort aan vrijwilligers die (op structurele basis) ondersteuning aan huis willen bieden.

Een andere nieuwe speler in dit domein is de Bibliotheek Aanzet, in de Samenlevingsagenda (zie de Samenlevingsagenda, pagina 26) al genoemd als partner waarmee de samenwerking in het kader van de decentralisaties moet worden uitgebreid. De bibliotheek kan als intermediair een rol spelen binnen het sociale domein. Specifiek voor mantelzorg(ondersteuning) bestaat deze rol uit agenderen, informeren en voorlichten. Deze organisatie werkt in een grote regio en brengt specifieke (organisatie)kennis mee en ervaring bij het faciliteren van bijeenkomsten. De laagdrempeligheid van deze locatie is een voordeel richting met name de jongere doelgroep mantelzorgers.

In samenwerking zullen deze partners meer bereiken dan elk voor zich. Dit is een van de uitgangspunten geweest bij het opstellen van de opdrachten, waarmee de mantelzorgondersteuning wordt aangevuld en een netwerkbenadering waarin meerdere elkaar aanvullende partners nauwer gaan samenwerken wordt nagestreefd.

### *Actieplan*

Het actieplan voor 2015 ziet er als volgt uit:

| Onderdeel                                                               | Opdracht of verkenning                                                                                                                                                                                              | Opdrachtnemer                                  |
|-------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|
| <i>Ondersteuning</i>                                                    |                                                                                                                                                                                                                     |                                                |
| Extra ondersteuning aan huis: meedenkkracht en praktische ondersteuning |                                                                                                                                                                                                                     |                                                |
|                                                                         | Steun blijven bieden aan de dementieconsulenten en andere actieve ondersteuning die aan huis geboden wordt voor palliatieve zorg.                                                                                   | I.s.m. regio aankaarten                        |
|                                                                         | Vervolgopdracht Helpende Handen de uitvoering van een vorm van Helpende Handen in Alblasserdam (bij een goede uitvoering van de huidige adviesopdracht).                                                            | Praten & breien (Femke Spruit)                 |
|                                                                         | In samenwerking met lokaal actieve partners realiseren van een (tijdelijke) uitbreiding van de inzet voor individuen om ervoor te zorgen dat meer professionele aandacht en ondersteuning komt voor de mantelzorger | SWA i.s.m. MEE Drechtsteden en lokale partners |

|                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
| Respijtzorg/ ondersteuning met vrijwilligers |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|                                              | Zo snel mogelijk tot uitvoering brengen van de respijtpool (voor patiënt en mantelzorger), in een nauwe samenwerking met het vrijwilligerssteunpunt                                                                                                                               | SWA i.s.m. MEE Drechtsteden                                              |
|                                              | Vrijwilligers van de SWA klussendienst gericht inzetten op huishoudens met behoefte aan ondersteuning                                                                                                                                                                             | SWA                                                                      |
|                                              | De klussendienst van WoonCadans gericht inzetten op huishoudens met behoefte aan ondersteuning                                                                                                                                                                                    | SWA/ WoonCadans                                                          |
| Dagbesteding                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|                                              | Verkenning van potentiële locaties voor dagbesteding (zonder indicatie) en uitbrengen van een advies                                                                                                                                                                              | Regisseur sociaal                                                        |
|                                              | Volgen van het onderzoek door Waardeburgh/ Rivas voor dagbesteding in de Alblashof en Waard-In (inloophuis naar voorbeeld van Odensahuis)                                                                                                                                         | Netwerk dementie/ Rivas en Waardeburgh                                   |
| Bijeenkomsten en workshops                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|                                              | Organiseren van gerichte gesprekken met mantelzorgers en andere doelgroepen om input voor beleid te verzamelen (civic talks). Opdracht verstrekken aan een externe begeleider (nader te bepalen).                                                                                 | Gemeente i.s.m. WMO-adviesraad                                           |
|                                              | Verkenning van verspreiding mantelzorgactiviteiten over onder meer: MFC Maasplein, bibliotheek, Alblashof                                                                                                                                                                         | SWA i.s.m. lokale partners                                               |
| Voorlichting                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|                                              | Ervoor zorgen dat alle loketten in Alblasterdam goed zijn geïnformeerd over veel voorkomende progressieve aandoeningen en ondersteuningsvragen van mantelzorgers. Verbeteren signalering en doorverwijzing. Te starten met dementie.                                              | Netwerk dementie werkt het voorstel nader uit i.s.m. Alzheimer Nederland |
|                                              | Ervoor zorgen dat mantelzorgers op de hoogte zijn van de ondersteuningsmogelijkheden in Alblasterdam (doorverwijsfunctie) en verzorgen van voorlichting (intermediaire rol). Dit bereiken door training personeel, ondersteuningsuren backoffice, eventueel aanschaf extra media. | Bibliotheek i.s.m. SWA                                                   |
| Mantelzorgcompliment                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                          |
|                                              | Verkenning en uitvoering van een uitbreiding van de Dag voor de mantelzorg (aandacht voor ook jonge mantelzorgers, adviseren over de vorm van waardering)                                                                                                                         | SWA/ MEE Drechtsteden in samenspraak met het netwerk dementie            |

We vragen van onze partners om dit jaar nog eerste resultaten te boeken. We blijven daarnaast nauw betrokken bij de bestaande activiteiten van SWA, MEE Drechtsteden, de Zichtbare Schakel vanuit het bestaande netwerk dementie.

Door taken uit deze notitie op te pakken doen we inzichten op die bijdragen aan de doorontwikkeling van het mantelzorgbeleid. Zoals gebruikelijk in onze beleidscycli nemen we deze inzichten bij een herijking van het uitvoeringsprogramma mee en stellen we het beleid bij.

#### *Coördinerende rol voor de SWA*

Wij kunnen ons voorstellen dat de SWA als hoofdaannemer steeds meer ook de rol van coördinator binnen het mantelzorgnetwerk op zich neemt. In de gesprekken die wij voeren met de SWA naar aanleiding van hun Koersplan en in aanloop naar de subsidieaanvraag 2016 onderzoeken wij dit samen met de SWA.

#### **4. Wat mag het kosten?**

De nieuwe opdrachten zullen worden bekostigd vanuit het hiervoor beschikbaar gestelde nieuwe WMO-budget. Er zijn dus geen aanvullende middelen nodig.

In het nieuwe WMO-budget is beschikbaar (niet geoormerkt):

- € 80.000,- voor het mantelzorgcompliment
- € 11.880,- aanvullend voor ondersteuning

Voorstel is om in 2015 de opdrachten uit te voeren, met als uitgangspunt hiervoor bovenstaande budgetten te besteden.

De begroting vanuit het aanvullende budget voor mantelzorgondersteuning ziet er als volgt uit:

| Onderdeel | Bedrag in euro's (€) |
|-----------|----------------------|
|-----------|----------------------|

|                                                                                                |                 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| Uitbreiding van individuele en collectieve begeleiding door SWA en MEE Drechtsteden            | € 12.000        |
| Uitbreiding waardering en aanvullende (SWA i.s.m. MEE Drechtsteden)                            | € 15.000        |
| Voorlichting (reservering)                                                                     | € 5.000         |
| Uitbreiding (voorlichtings)activiteiten (Bibliotheek Aanzet)                                   | € 15.000        |
| Vervolgopdracht aan Femke Spruit voor Helpende Handen (reservering)                            | € 25.000        |
| Organisatie van Civic Talks (reservering)                                                      | € 10.000        |
| Uitbreiding dagbesteding zonder indicatie op een nieuwe locatie (reservering voor investering) | € 8.000         |
| <b>TOTAAL</b>                                                                                  | <b>€ 90.000</b> |

Op basis van deze begroting worden de opdrachten verstrekt tot een maximum van € 91.880,- in 2015. Op basis van de vigerende subsidieverordening (ASV) vallen de te subsidiëren bedragen in de categorie 'andersoortige subsidie' (projectsubsidie). De opdrachten zijn directe impulsen om binnen een korte termijn nieuwe of aanvullende activiteiten op gang te brengen bij bestaande partners. Voor de opdrachtverstrekking vragen wij van onze partners een beknopt activiteitenplan op te stellen en een begroting. Hierover organiseren wij nog een gesprek met de partners, waarin de activiteiten op elkaar worden afgestemd. In de uitvoering zal de Stichting Welzijn Alblisserdam het eerste aanspreekpunt zijn voor de verder concretisering en afstemming van de activiteiten.

## 5. Communicatie en inspraak

We besteden aandacht aan communicatie en PR over dit belangrijke onderwerp. Zodra activiteiten in uitvoering gaan zal nu en dan zal een stukje verschijnen op de Zorg Dichtbij pagina/ het gemeentenieuws. Daarnaast zetten we de eigen communicatiemiddelen van de betreffende partner in.

## 6. Bijlagen

1. 'Rapportage. De mantelzorger in beeld Gemeente Alblisserdam'. SWA en MEE Drechtsteden. 5 mei 2015.
2. 'Samen werken aan een dementievriendelijke gemeente'. Stichting Drechtzorg. Maart 2015.
3. Concept Plan van aanpak 'Samen werken aan een dementievriendelijke gemeente.' Mei 2015.